

УДК 371(075/8)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бопко Ігор Зеновійович
м.Мукачево

В статті розглядаються педагогічні умови, під якими розуміємо певну сукупність спеціально створених заходів, внутрішніх і зовнішніх факторів, які забезпечують високий рівень усіх компонентів готовності майбутніх магістрів гуманітарного профілю до науково-дослідницької діяльності. Обрані педагогічні умови (формування у майбутніх магістрів гуманітарного профілю позитивного ставлення до науково-дослідницької діяльності у інформаційному середовищі; застосування компетентнісного підходу; створення інформаційного середовища ВНЗ) сприяють досягненню мети дослідження та сприяють підвищенню рівня науково-дослідної діяльності та наукового потенціалу майбутніх магістрів гуманітарного профілю.

Ключові слова: педагогічні умови, компетентнісний підхід, інформаційне середовище ВНЗ, позитивного ставлення до науково-дослідницької діяльності.

Постановка проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури, особистого досвіду переконливо свідчить про те, що в процесі організації певної діяльності для її ефективності необхідно виділяти певні умови реалізації даної сукупності процесів. Для предмету нашого дослідження складають інтерес педагогічні умови, розглянемо, як різні вчені трактують дане поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. **На думку В. М. Манько**, педагогічні умови – це взаємозв'язана сукупність внутрішніх

параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, що забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності [3]. Н. А. Бугаєць визначає педагогічні умови як необхідні і достатні обставини, від яких залежить ефективність навчально-виховного процесу [2], О. Б. Бойцун під педагогічними умовами розуміє обставини, фактори, зовнішні впливи, при яких найефективніше відбувається навчально-виховний процес [1]. На думку Р. К. Серьожникової, під педагогічними умовами варто розуміти сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів [4].

У межах нашого дослідження під педагогічними умовами будемо розуміти певну сукупність спеціально створених заходів, внутрішніх і зовнішніх факторів, які забезпечують високий рівень усіх компонентів готовності майбутніх магістрів гуманітарного профілю до науково-дослідницької діяльності.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх магістрів до науково-дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб майбутній магістр гуманітарного профілю займався науково-дослідницькою діяльністю, необхідно забезпечити реалізацію педагогічних умов у реально існуючому навчально-виховному процесі того чи іншого освітнього закладу, які сприяють вияву і розвитку творчої індивідуальності магістра. Обираючи педагогічні умови для предмету нашого дослідження ми ґрунтувались на тому, що науково-до-

слідницька діяльність повинна бути організована так, щоб, з одного боку, вона була зорієнтована на вирішення поставленої задачі, а з іншого – сприяла прояву особистої зацікавленості, активності майбутнього магістра гуманітарного профілю у інформаційному середовищі.

Першою педагогічною умовою визначеною у межах нашого дослідження є у інформаційному середовищі.

Позитивне ставлення до науково-дослідницької діяльності для будь-якого майбутнього магістра гуманітарного профілю створює найбільш сприятливі умови як для корекції його науково-дослідницької діяльності, так і для особистості в цілому. Позитивне ставлення до науково-дослідницької діяльності може бути позитивного або негативного характеру, певної стійкості, вибірковості та активності, певної усвідомленості та цілеспрямованості, а також спонукатись різними мотивами. За певних проявів кожного з цих показників ставлення до науково-дослідницької діяльності буде мати різний характер і рівень. У процесі формування позитивного ставлення до науково-дослідницької діяльності в майбутніх магістрів гуманітарного профілю коригуються пізнавальні інтереси до науково-дослідницької діяльності, поповнюються наукові знання, формуються дослідницькі навички тощо. Все це сприяє, з одного боку, розвитку розуміння необхідності науково-дослідницької діяльності у майбутній професійній діяльності, інтересу до фахових дисциплін, а з другого боку – підвищенню успішності, що, в свою чергу, стимулює майбутніх магістрів гуманітарного профілю до ще кращого ставлення до науково-дослідницької діяльності.

Формування такого ставлення до науково-дослідницької діяльності являє собою тривалий процес і складається із кількох етапів, кожен з яких має свої цілі й завдання.

I етап – підготовчий. Майбутній магістр гуманітарного профілю тільки починає знайомство із науково-дослідницькою діяльністю, з її вимогами і особливостями організації такої діяльності. Він поступово ознайомлюється із роботами інших науковців. На цьому етапі формуються елементарні уявлення про вимоги до науково-дослідницької діяльності, відбувається перше знайомство з науковими керівниками, науковими проблемами, що є актуальними на даний час, з нормами оформлення наукових праць, правилами організації педагогічного дослідження тощо. В цей період необхідно викликати в майбутнього магістра гуманітарного профілю зацікавленість всім тим, з чим він зустрічається в процесі всієї своєї науково-дослідницької діяльності під час навчання.

II етап полягає в створенні позитивного ставлення до науково-дослідницької діяльності. На цьому етапі відбувається створення умов, необхідних для найбільш ефективного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ставлення до науково-дослідницької діяльності, встановлюється їхня взаємодія, деякі зовнішні стимули переходять у внутрішні мотиви.

Головними завданнями цього етапу є формування мотивів науково-дослідницької діяльності, інтересу до наукових знань, озброєння майбутніх магістрів гуманітарного профілю способами організації науково-дослідницької діяльності. Цей етап є найбільш тривалим і важким. Від виконання його цілей залежить успіх роботи на третьому етапі.

III етап полягає у формуванні в кожного майбутнього магістра гуманітарного профілю в межах доступних йому можливостей позитивного ставлення до науково-дослідницької діяльності на якнайвищому рівні, що спонукається мотивами широкого соціального значення.

Наступною педагогічною умовою є застосування компетентнісного підходу при формуванні готовності до науково-дослідницької діяльності майбутніх магістрів гуманітарного профілю.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості освіти випускникам вищої школи.

Переважаюча більшість науковців і практиків переконані, що підготовка фахівців у будь-якій сфері повинна здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу, який передбачає цільову орієнтацію процесу підготовки майбутнього магістра гуманітарного профілю на формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики, яка визначає здатність вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях науково-дослідницької діяльності, з використанням знань, досвіду, цінностей і нахилів особистості. Поняття "підхід" у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють на когось. У науковому розумінні поняття "підхід" трактується як вихідна позиція, що складає основу дослідницької діяльності. Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно зорієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [5].

Під компетентнісним підходом формування готовності до науково-дослідницької діяльності у майбутніх магістрів гуманітарного профілю розуміється спрямованість науково-дослідницької діяльності на розвиток особистості майбутніх магістрів гуманітарного профілю в результаті формування в нього таких особистісних якостей, як компетентність, за допомогою вирішення професійних і науково-дослідницьких завдань в інформаційному середовищі.

Отже, компетентнісний підхід у системі вищої професійної освіти зумовлений необхідністю підвищення рівня науково-дослідницької діяльності майбутніх магістрів гуманітарного профілю відповідно запитам суспільства, є умовою й напрямом модернізації системи фахової освіти.

Створення інформаційного середовища ВНЗ є третьою педагогічною умовою формування готовності до науково-дослідницької діяльності майбутніх магістрів гуманітарного профілю.

Висока динаміка розвитку сучасної науки й технологій, а також жорсткі вимоги ринку праці зумовлюють проблеми в процесі підготовки фахівців у ВНЗ. Вищі навчальні заклади відчувають гостру потребу в технологіях, які б давали змогу встигати за сучасними темпами здобуття знань.

Функціонально інформаційне середовище ВНЗ, крім суто освітніх функцій, має забезпечити можливість майбутнім магістрам гуманітарного профілю у науковому спілкуванні, обміні досвідом організації науково-дослідницької діяльності, обміном інформацією про останні досягнення науки, конференції, які відбуваються. До засобів, спрямованих на розв'язання цих завдань, відносять тематичні (профільні) форуми й чат як форми реалізації наукового спілкування; загальнодоступну електронну бібліотеку нормативних актів і методичних матеріалів. Спеціально для підтримки й постійного оновлення ресурсів інформаційного освітнього середовища створюється навчальний інформаційно-обчислювальний центр, що забезпечує підтримку користувачів і співробітників порталу в режимах on-line і off-line. Також до завдань такого центру належать інсталяція програмного забезпечення на комп'ютери користувачів; актуалізації програмного забезпечення порталу й адміністрування інформаційного середовища ВНЗ загалом; моніторинг системи й аналіз одержаних даних; координація робіт з розробки і модернізації програмного забезпечення.

Науково-дослідницька діяльність майбутнього магістра гуманітарного профілю в інформаційному середовищі включає взаємодію наукового керівника та власне майбутнього магістра. Науковий керівник має можливість у інформаційному середовищі користуватися соціальними мережами, блогами, чатами, надавати необхідний матеріал по навчальній дисципліні, задіювати потенціал навчальних дисциплін педагогічного циклу, навчальної та виробничої практики, рекомендувати цікаві посилання у мережі Інтернет, що стосуються науково-дослідницької діяльності майбутніх магістрів гуманітарного профілю, оновлювати бази

даних щодо завершених наукових розробок, оголошувати про он-лайн консультації, створювати он-лайн наукові конференції між майбутніми магістрами ВНЗ, при цьому залучати колег із інших навчальних закладів, оприлюднювати досягнення молодих науковців ВНЗ, що сприятиме здоровій конкуренції, сприятиме підготовці кваліфікаційних магістерських робіт у напрямку створення пізнавально-креативної атмосфери, в якій майбутній магістр гуманітарного профілю буде активно розробляти та втілювати оригінальні дослідницькі задуми, проекти, виявляти дослідницьку ініціативу й наполегливість.

Майбутній магістр гуманітарного профілю у інформаційному середовищі у свою чергу має можливість вивчати упроваджені педагогічні стратегії, що мають на меті довготривалі перспективні дослідження, які охоплюють матеріал декількох змістових модулів і передбачають багатоаспектне вивчення певної проблеми, взаємоузгодження експериментальних засобів, поступове ускладнення наукових завдань дослідження, організувати наукові конференції, семінари, на яких будуть демонструватися наукові розробки; рекламувати власні результати досліджень шляхом їх публікації у наукових виданнях, висвітлення на сайті університету і в засобах масової інформації та участі у виставках різного рівня; організацію виставок власних наукових розробок на факультетах. При такому підході у майбутнього магістра гуманітарного профілю відбувається поступовий перехід від прямого управління з боку наукового керівника до співуправління та самоуправління, що забезпечить підвищення якості науково-дослідницької діяльності у інформаційному середовищі.

Створення інформаційного середовища ВНЗ надає широкі можливості для майбутніх магістрів гуманітарного профілю для міжнародного співробітництва у сфері науково-дослідницької діяльності шляхом проведення спільних наукових досліджень із провідними зарубіжними фахівцями; участі у міжнародних наукових програмах та конкурсах на здобуття грантів щодо цільового фінансування наукових досліджень; взаємний обмін науковою

інформацією, використання міжнародних інформаційних фондів та систем; підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів на основі відповідних міждержавних угод; участь у програмах двостороннього та багатостороннього обміну науковими, науково-педагогічними працівниками і здобувачами з метою їх стажування та підвищення кваліфікації; проведення міжнародних конгресів, симпозіумів, конференцій; провадження спільної видавничої діяльності та обмін науковою друкованою та іншою продукцією; налагодження прямих багатосторонніх зв'язків між науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами.

Висновки. У роботі доведено, що обрані педагогічні умови сприяють досягненню мети дослідження та сприяють підвищенню рівня науково-дослідної діяльності та наукового потенціалу майбутніх магістрів гуманітарного профілю і передбачає:

- активізацію наукової діяльності кафедр, як основного базового структурного підрозділу університету, що забезпечує ступеневу підготовки науковців;
- залучення до проведення наукових досліджень фахівців з практичним досвідом наукової діяльності, які мають наукові ступені, а також науково-педагогічних кадрів з інших вищих навчальних закладів;
- дотримання принципів ступеневої підготовки майбутніх науковців у системі студент – бакалавр – магістр – аспірант – кандидат наук – доктор наук, забезпечення її ефективності;
- активізацію науково-дослідної роботи магістрів університету шляхом посилення ролі наукових груп, наукову спрямованість магістерських робіт, залучення кращих студентів до участі в роботі наукових шкіл; діяльність ради молодих вчених; всебічна підтримка наукового товариства студентів, магістрів та аспірантів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із експериментальною перевіркою ефективності формування готовності майбутніх магістрів гуманітарного профілю за умов дотримання обґрунтованих педагогічних умов.

Література та джерела

1. Бойцун О. Б. Педагогічні умови підготовки студентів технічного коледжу до застосування інформаційних технологій : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів України», 14 листопада 2008 р., Хмельницький / О. Б. Бойцун. – Хмельницький : НАДПСУ, 2008. – С. 306–310.
2. Бугаєць Н. А. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів до роботи з сім'єю учня : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Наталія Анатоліївна Бугаєць. – Харків, 2002. – 18 с.
3. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько // Соціалізація особистості : зб. наук. праць Національного педуніверситету ім. М. Драгоманова. – К. : Логос, 2000. – Вип. 2. – С.53-161
4. Серьожникова Р.К. Основи психології і педагогіки: Навч. посібник / Р. К.Серьожникова, Н. Д. Пархоменко, Л. С. Яковицька. – Київ: Центр навч. літератури, 2003. – 243 с.
5. Федорович Л.О. Компетентнісний підхід у підготовці майбутнього логопеда до професійно-педагогічної діяльності / Л.О. Федорович // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://fkspp.at.ua/konf/Uch/213.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

В статті розглядаються педагогічні умови, под которыми подразумеваем некую совокупность специально созданных мероприятий, внутренних и внешних факторов, которые обеспечивают высокий уровень всех компонентов готовности будущих магистров гуманитарного профиля к научно-исследовательской деятельности. Избранные педагогические условия (формирование у будущих магистров гуманитарного профиля позитивного отношения к научно-исследовательской деятельности в информационной среде; применение компетентностного подхода; создание информационной среды ВУЗ) способствуют достижению цели исследования и способствуют повышению уровня научно-исследовательской деятельности и научного потенциала будущих магистров гуманитарного профиля.

Ключевые слова: педагогические условия, компетентностный подход, информационная среда ВУЗ, позитивное отношение к научно-исследовательской деятельности.

The article deals with pedagogical conditions, under which we understand specially created measurements, inner and outer factors providing high level all components of the readiness of future masters of humanitarian profile to scientific and research activity. The chosen pedagogical conditions (the formation of positive attitude toward the scientific and research activity of future masters of humanitarian profile in informational environment; implication of competence-based approach; creation of the informational environment in higher educational establishment) promote to reach the goals of research and help to increase the level of scientific and research activity and scientific potential of future masters of humanitarian profile.

Key-words: pedagogical conditions, competence-based approach, informational environment of higher educational establishment, positive attitude toward the scientific and research activity.